

Migrace v kontextu Evropské unie

Migration in the Context of the European Union

ANTON LISNIK¹
KATARÍNA GREŇOVÁ²

Abstrakt

Globalizační procesy, kterých jsme v posledních letech svědky, přinesly jednotlivým členským státům Evropské unie nové výzvy, jejichž cílem je zajistit svobodu, bezpečnost a spravedlnost pro všechny euroobčany. V roce 2010 Evropská komise v rámci Oznámení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů představila dokument Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva, který je spolu se strategií Evropa 2020 hlavním prvkem reakce Evropské unie (EU) na globální dlouhodobé výzvy. Předkládaný příspěvek se zabývá problematikou migrace v rámci EU, přibližuje současný stav migrace na světě, v rámci EU i na Slovensku, s důrazem na bezpečnost všech občanů.

Klíčová slova

bezpečnost, Evropská unie, migrace, přistěhovalec, společenství, stát

Abstract

Globalization processes, which we have witnessed in recent years, brought new challenges to each member states of the European Union, aimed at ensuring freedom, security and justice for all citizens. In 2010, the European Commission through Announcements to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions presented a document *Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens*, together with the Europe 2020 strategy, the main element of the reaction of the European Union (EU) to global long-term challenges. The present paper deals with the issue of migration within the EU in the context of international law.

Key words

security, European Union, migration, immigrant, community, state

Úvod

V rámci společné Evropy je třeba všem občanům zaručit dodržování základních lidských práv a svobod s důrazem na zachování důstojnosti každého jednotlivce, jakož i dostatečné sociální zabezpečení. Globalizace znamená na jedné straně větší ekonomické a hospodářské možnosti ekonomiky a občanů jednotlivých států, na straně druhé přináší problémy, které souvisejí s kulturními, politickými i náboženskými tradicemi, které si s sebou přinášejí migrující občané. Najít rovnováhu mezi zvyky a kulturou přijímající země

1 doc. ThDr. PaedDr. Anton Lisník, PhD., Katolícka univerzita, Ružomberok, Poprad, e-mail: anton.lisnik@ku.sk

2 PhDr. Katarína Greňová, UPJŠ, Košice, Filozofická fakulta, externá doktorandka, e-mail: grenovak1@gmail.com

a přistěhovalců je velmi náročné a tento boj kultur je zdrojem mnoha konfliktů. Vzniká i společenský problém ve vnímání přistěhovalců jako levné pracovní síly, která přebírá místo na trhu práce domácím zaměstnancům.

1 Teoretické vymezení problematiky

Migrace lidí a hledání nového území, které by znamenalo lepší podmínky pro život je známé od pradávna. V současné době, kterou můžeme označit i přívlastkem globální, migrace představuje fenomén politický, ekonomický, náboženský i kulturní. Otevření hranic ve střední a východní Evropě po společenských a politických změnách v devadesátých letech 20. století přineslo urychlení globalizačního procesu a zároveň i zvyšování počtu migrujících a to zejména v rámci pracovní migrace.

Definice migrace jsou různé, obecně však můžeme **migraci** definovat jako mechanický pohyb obyvatelstva, proces stahování lidí za hranice trvalého bydliště. Zároveň migraci označujeme stěhováním se na dobu přechodnou s návratem, stahování obyvatelstva z jedné obce, města, regionu, kontinentu na jiné místo.³ Dokumenty Evropské unie hovoří o migraci jako o stahování obyvatel z jednoho místa na jiné na určité období.⁴ Evropská migrační síť (European Migration Network – EMN) vydala v říjnu 2014 aktualizaci slovníku pojmů z oblasti migrace a azylu *Asylum and Migration Glossary*, ve kterém je migrace definována v globálním kontextu jako pohyb osoby a to buď v rámci mezinárodních hranic (mezinárodní migrace) nebo v rámci státu (vnitřní migrace) na dobu delší než jeden rok bez ohledu na důvody. Migrace v rámci Evropské unie (EU) je proces, kdy se člověk po předchozím pobytu v jednom členském státě nebo v jiných zemích přestěhuje na území členského státu na dobu nejméně 12 měsíců. Za migraci se považuje i pohyb v rámci jednotlivých členských států také na dobu nejméně 12 měsíců.⁵ Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration – IOM) definuje zahraniční migraci jako pohyb osoby nebo skupiny osob z jedné geografické jednotky do druhé přes administrativní či politickou hranici s cílem usadit se definitivně nebo občas na jiném místě než je místo původu osoby. Zahraniční migranti se po překročení mezinárodní hranice buď přestěhovali do určité územní jednotky – **imigranti** nebo se z určité územní jednotky vystěhovali – **emigranti**. Aby se vědělo jednoznačně určit, zda se jedná o migraci, Organizace spojených národů (OSN) doporučuje hranici pro zařazení do migrace pobyt trvající minimálně 3 resp. 12 měsíců v přijímající zemi.⁶

3 ROLNÝ, I., LACINA, L. *Globalizace – Etika – Ekonomika*. Boskovice: Nakladatelství František Šála – Albert, 2001. s. 231.

4 EUROPEAN COMMUNITIES. *Push and pull factors of international migration – A comparative report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000. 179 p.

5 EUROPEAN COMMISSION. *Asylum and Migration Glossary [online]*. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary/index_a_en.htm

6 DIVINSKÝ, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. s. 17.

2 Typy migrace

Migraci můžeme rozdělit podle několika kritérií, nejčastěji se jedná o rozdělení podle délky pobytu, motivace migrujícího, zákonnosti pobytu apod. Rozdělení migrace:

- *zahraniční* (mezinárodní) – jde o pohyb osob přes hranice suverénních států spojený s trvalou nebo přechodnou změnou pobytu,
- *vnitřní* – pohyb osob v rámci jednoho státu spojený s trvalou nebo přechodnou změnou pobytu,
- *dobrovolná* – v případě volného pohybu osob nebo skupin osob, například za účelem zaměstnání, sloučení rodiny, vzdělávání apod.,
- *nucená* – jde o nedobrovolné opuštění země původu pro politické a sociální problémy, válečné konflikty, přírodní katastrofy, závažné existenční a ekonomické problémy nebo jiné přetrvávající krizové situace,
- *legální* – jde o překročení hranice země s platným cestovním dokladem, případně i platnými vízy a povoleními, pokud se vyžadují pro vstup do země,
- *nelegální* – v případě nedovoleného překročení hranice země bez platných cestovních dokladů, víz a povolení k pobytu nebo neoprávněné setrvání na území země po skončení platnosti dokladů, víz nebo povolení k pobytu,
- *cirkulární* (okružní) – která umožňuje migrantům strávit určitý čas v zahraničí a pracovat, aniž se zvýšila trvalá migrace. Cirkulační migrace je v kontextu EU chápána jako tok migrantů ze třetích zemí do EU a z EU, který má opakující se charakter,
- *dočasná* – když je migrace s konkrétní motivací a / nebo účelem s úmyslem pozdějšího návratu do země původu.⁷

OSN považuje za důležité rozdělení migrace podle délky pobytu na **dlouhodobou** (více než 12 měsíců) a **krátkodobou** (3 až 11 měsíců). Častější je však typologie podle IOM, která dělí migraci na: **tradiční** – permanentní migraci (tj. emigraci), **dlouhodobou** a **krátkodobou** migraci.⁸

3 Migrace ve světě a v Evropské unii

Zahraniční migrace se zvýšila po roce 1989, kdy došlo k politickým a společenským změnám v zemích střední a východní Evropy. Miliony občanů Sovětského svazu se vznikem nových nezávislých států, stali cizinci, aniž by migrovaly. Do zemí západní Evropy přicházeli migranti z východní Evropy, přičemž etnická migrace do Německa měla masový charakter. Stále pokračuje legální i nelegální pracovní migrace na evropský kontinent z Afriky a Asie. Zároveň z Mexika a dalších amerických a asijských, a částečně i z evropských zemí přicházejí do USA a Kanady migranti kvůli práci.⁹ Celkový počet mezinárodních migrantů

7 MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA PRE MIGRÁCIU. *Aj my sme tu doma*. Bratislava: IOM, 2013. s. 8.

8 DIVINSKÝ, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. s. 18.

9 DIVINSKÝ, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. s. 31.

vzrostl za poslední roky z odhadovaných 154 milionů v roce 1990 na 175 milionů v roce 2000 až na 244 milionů osob v současnosti. V případě, že by mezinárodní migranti založili stát, vytvořily by po Číně, Indii, USA a Indonésii pátou nejlidnatější zemi světa. Podle odhadů Světové banky spadá do kategorie mezinárodní migrace více než 215 milionů lidí, tedy přibližně 3 % světové populace. Počet migrantů sice každý rok roste, s ním ale i lidská populace, takže podíl migrantů zůstává už řadu let relativně stabilní. Za posledních 10 let vzrostl pouze o 0,2%.¹⁰ Procento migrantů se v jednotlivých zemích výrazně liší. K zemím s vyšším procentním podílem migrantů patří například Spojené arabské emiráty, kde je až 88% podíl migrantů, Katar se 75% podílem, v Kuvajtu tvoří migranti 74% a v Singapuru 45% podíl. Z evropských zemí je nejvyšší podíl migrantů v Lichtenštejnsku a to 63 % a v Lucembursku 44 %. Naopak v celosvětovém měřítku zeměmi s nízkým procentem migrantů jsou Indie, kde migranti tvoří 0,4% podíl, stejně i na Haiti, v Iráku a v Peru je to 0,3% podíl migrantů na Filipínách 0,2% podíl, v Číně, Vietnamu a Indonésii tvoří migranti 0,1 % z celkového počtu obyvatel. K zemím EU s nízkým procentem migrantů patří: Litva, Slovensko, Bulharsko, Rumunsko a Polsko.

V současnosti je neatraktivnější destinací pro migranty Evropa. V roce 2015 žilo v Evropě 76 milionů migrantů, kteří tak tvořili až třetinu z celkového počtu mezinárodních migrantů. Následovala Asie, v níž žilo 71 milionů migrantů a Severní Amerika s 53 miliony. V členských zemích EU migranti tvoří 7 % celkové populace, tj. 33,5 milionu. Z nich 13,1 milionu byli obyvatelé jiné země EU a zbylých 20,4 milionu tvořili příslušníci států mimo EU.

Více než dvě třetiny migrantů v EU žije v pěti zemích EU: v Německu, Španělsku, Velké Británii, Itálii a ve Francii. Mezi migranty ze třetích zemí, kteří žijí v některém státě EU, mají největší zastoupení občané Turecka, kterých je 1,63 milionu, občanů Maroka je v zemích EU 1,37 milionu, obyvatel Číny tam žije 0,74 milionu, Indie 0,65 mil. a Ukrajiny 0,61 mil.¹¹

Pokud mluvíme o migraci, je třeba zmínit i lidi, kteří opouštějí své domovy a odcházejí na jiné místo, avšak v rámci své země. V takovém případě mluvíme o vnitřně vysídlených osobách. Důvody útěku těchto osob jsou podobné těm, které mají uprchlíci, a to zejména ozbrojené konflikty, násilí, porušování lidských práv, vnitřně vysídlené osoby zůstávají pod ochranou své vlády přesto, že právě vláda může být příčinou jejich útěku. Jako občané konkrétního státu užívají všechna svá práva a ochranu podle vnitrostátního i mezinárodního práva. Výroční zpráva UNHCR (Agentúra OSN pro utečencov) nazvaná *Globální trendy*, která na základě údajů poskytnutých státy a partnerskými organizacemi i získaných z vlastních zdrojů sleduje nucené vysídlování na celém světě, uvádí, že ke konci roku 2015 bylo vysídleno 65,3 milionu lidí, zatímco o dvanáct měsíců dříve to bylo 59,5 milionu lidí. Je to vůbec poprvé, kdy byla překročena hranice 60 milionů. Celkový počet 65,3 milionů osob zahrnuje 3,2 milionů lidí v průmyslových zemích, kteří ke konci roku 2015 čekali na rozhodnutí o udělení azylu (nejvyšší celkový počet, který kdy UNHCR zaznamenalo), 21,3 milionu uprchlíků po celém světě (o 1,8 milionu více než v roce 2014 a nejvyšší celkový počet uprchlíků od počátku 90. let 20. století) a 40,8 milionu lidí, kteří byli nuceni

10 STRIELKOWSKI, W. et al. *Ukrainian migration in the EU: A comparative analysis of migration and remittance behaviour*. *Geografie*, 2015, 120, No. 3, pp. 372–396.

11 IOM. *Migrácia vo svete*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete>

opustit domov, ale zůstali ve své zemi (tj. o 2,6 milionu více než v roce 2014 a vůbec nejvíce v historii). Největším zdrojem nových případů vnitřně vysídlených lidí v roce 2015 byl Jemen – 2,5 milionu lidí, což představuje 9 % obyvatelstva této země.

K migrantům musíme připočítat i uprchlíky. Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 je klíčovým dokumentem zabývajícím se mezinárodní ochranou uprchlíků již šest desetiletí. Podle Úmluvy uprchlík je osoba, která má „oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských a národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určité sociální skupině nebo zastávání určitých politických názorů, nemůže přijmout nebo v důsledku uvedených obav odmítá ochranu své vlasti“.¹² Čelné místo zaujímají zejména Sýrie s 4,9 miliony, Afghánistán s 2,7 milióny a Somálsko s 1,1 milionem uprchlíků, kteří dohromady tvoří více než polovinu uprchlíků na celém světě. Nejvyšší počty vnitřně vysídlených osob měly Kolumbie s 6,9 miliony, Sýrie s 6,6 miliony a Irák se 4,4 miliony lidí.

Ve vyspělých zemích byl rok 2015 rekordní také počtem nových žádostí o azyl: těch byly podány dva miliony (kromě 3,2 milionu již podaných žádostí ke konci roku). Německo obdrželo více žádostí o azyl než všechny ostatní země (441 900), což bylo ve velké míře dáno jeho ochotou přijmout lidi prcháající do Evropy přes Středozevní moře. Druhý nejvyšší počet žádostí o azyl (172 700) přijaly Spojené státy od lidí, z nichž mnozí uprchli před násilím páchaným gangy ve Střední Americe. Značný počet žádostí o azyl byl podán také ve Švédsku (156 000) a v Rusku (152 500).¹³

V zemích EU je v současnosti nejčastější *pracovní migrace*, což je i důsledek politických a společenských změn v zemích východní a střední Evropy. Pracovní nebo také ekonomická migrace je mobilita lidí za účelem ekonomické participace na trhu práce. Podle úmluvy OSN *ekonomický migrant* je jednotlivec, který vykonává výdělečnou činnost ve státě, jehož není občanem.¹⁴ Je zřejmé, že pracovní migrace přináší zemi původu pracovníků i přijímající zemi jak přínosy, tak i určité náklady. Hodnocení ekonomických dopadů přílivu pracovních migrantů závisí na celkovém objemu migrující pracovní síly, její kvalifikační struktuře, výchozích podmínkách na domácím trhu práce a celkovém ekonomickém vývoji. V případě nekvalifikovaných pracovníků, kteří přímo nekonkurují pracovníkům stejné kategorie v přijímající zemi, tito vyplňují nedostatky na trhu práce a zaměstnavatelé mohou udržovat či rozšiřovat výrobu při nižším tlaku na růst mzdových nákladů. Jestliže by migranti domácím pracovníkům konkurovali, budou tito poškozeni v důsledku tlaku na jejich pracovní místa a snižování (resp. nezvyšování) jejich mezd. Příliv vysoce kvalifikovaných migrantů vyvolává pozitivní externality v podobě transferu znalostí a zkušeností do domácí ekonomiky. Z hlediska země původu jsou dopady v principu opačné. Odchod části domácí pracovní síly může v podmínkách vysoké nezaměstnanosti zmírňovat napětí na trhu práce. Následný příliv remitencí přispívá ke snižování chudoby

12 UNHCR. Dohovor o právním postavení utečenců [online]. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org>.

13 Agentúra OSN pre utečencov. [online]. 2014 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/cz/363-cznews2016pocet-nucene-vysidlenych-dosahuje-rekordni-vyse-postizen-je-kazdy-113-clovek-html.html>.

14 FILADELFIOVÁ, J. et al. Migranti na slovenskom trhu práce: problémy a perspektívy. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011. s. 9.

a podporuje spotřebitelskou poptávku. Masivní odliv těchto pracovníků zase může konkurenceschopnost domácí ekonomiky snižovat v důsledku akutního nedostatku pracovníků v některých odvětvích a tlaků na růst mzdových nákladů. Další riziko vyplývá z odchodu vysoce kvalifikované pracovní síly.¹⁵

V září 2014 vydala Evropská komise a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) společnou zprávu pod názvem *Jak sladit ekonomickou migraci s potřebami trhu práce*, která nabízí vodítko k vážným demografickým výzvám, přičemž migraci a mobilitě připisuje klíčovou roli. Komisařka pro vnitřní věci Cecilia Malmströmová k tomu uvedla: „Je faktem, že mnoho zemí EU v současnosti nedokáže obsadit volná místa na trhu práce pouze domácími pracovníky. Otázkou není, zda potřebujeme přistěhovalce, ale jak přistěhovalce využít co nejlépe. Abychom to dokázali, potřebujeme silné politické vedení a otevřenou, transparentní a realistickou politiku zaměřenou na integraci.“¹⁶

Kromě demografických ukazatelů jsou důležité také změny na trhu práce. Otázka nedostatku kvalifikovaných pracovníků a nesouladu mezi potřebami trhu a nabídkou tak nabude zásadního významu. Přínos mobilních pracovníků v EU k celkovému růstu zaměstnanosti je zjevný – lidé, kteří se pohybují ve více zemích EU, dosahují vyšší míru zaměstnanosti (68 %) ve srovnání s těmi, kteří se zdržují v jedné zemi (64,5 %). Kromě toho přesun pracovní síly a dovedností z regionů a zemí s menší poptávkou tam, kde jsou potřeba, znamená, že se díky mobilitě lidské zdroje v EU využívají efektivněji.

V porovnání s minulostí jsou dnes migranti lépe vzděláni. Ačkoliv počet vysoce vzdělaných migrantů se za poslední desetiletí zvýšil o 70 % a překročil tak v zemích OECD hranici 31 milionů, stále čelí vysoké nezaměstnanosti. Krizí byli zasaženi daleko více. Naopak zaměstnanost nízko kvalifikovaných migrantů je 1,5 krát vyšší než zaměstnanost nízko kvalifikovaných domácích pracovníků. Stále více zemí soutěží o získání migrantů s nejlepšími znalostmi a dovednostmi. Poptávka po takových migrantech už není jen ze zemí OECD, ale i ze zemí s rychle rostoucími ekonomikami až rozvojových zemí. Migrační a integrační politiky proto musí držet krok s těmito změnami.

Jak naznačují předběžné údaje za rok 2015, trvalé migrační toky v oblasti OECD se druhým rokem v řadě prudce zvyšovaly. V roce 2015 se do zemí OECD trvale přestěhovalo okolo 4,8 milionu osob, což je o něco více, než v roce 2007, kdy migrace dosáhla vrcholu, a o 10 % více než v roce 2014. Zvýšila se i dočasná migrace. V roce 2014 vzrostla vnitropodniková mobilita a dočasné přidělování pracovníků v rámci Evropské unie a Evropského sdružení volného obchodu o 17 %, resp. o 38 %. Mezinárodní nábor sezónních pracovníků se v řadě zemí zvýšil. V letech 2011 až 2015 zůstala míra zaměstnanosti migrantů ve většině zemí OECD na stejné úrovni nebo mírně poklesla, ale v mnoha z těchto zemí byla nezaměstnanost migrantů nadále vysoká. V průměru je v zemích OECD zaměstnáno

15 SLANÝ, A. et al. *Ekonomické prostředí a konkurenceschopnost*. Brno: CVKS, 2009. s. 62.

16 EURÓPSKA KOMISIA, OECD. *Pracovní mobilita je klíčová pro řešení demografických problémů a nedostatku pracovních sil v EU* [online]. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1016_cs.htm

okolo 60 % přistěhovalců (64,9 % v případě osob narozených v tuzemsku) a jejich míra nezaměstnanosti dosahuje 9,3 % (7,3 % v případě osob narozených v tuzemsku).¹⁷

4 Situace na Slovensku

Slovenská republika (SR) nepatří k tradičním cílovým zemím migrantů. Je kulturní homogenní zemí, které se nedotkl dramatický nárůst migrace v průběhu 20. století. Až donedávna byla Slovenská republika téměř výhradně zemí původu migrantů, tedy zemí, z níž občané z různých důvodů migrovali do ciziny. Slovensko patřilo dlouhodobě k zemím s nejnižším podílem migrantské populace z členských zemí EU. Po vstupu do EU v roce 2004 se však podíl cizinců na populaci Slovenska začal zvyšovat mnohem dynamičtěji. Nízký podíl migrantů na celkové populaci je jedním z argumentů používaných k odůvodnění skutečnosti, že v prostředí Slovenska zůstává téma migrace a integrace v české společnosti na okraji zájmu nejen tvůrců politik, ale i veřejné diskuse. Tato oblast se začala postupně rozvíjet po vstupu do EU. V období od roku 2004 v SR poklesla zejména nelegální a azylová migrace a **trojnásobně vzrostla legální migrace**.

Počet cizinců v SR pomalu, ale kontinuálně roste: v roce 2016 na Slovensku žilo 93 247 cizinců, což je o 8 460 více než v roce v předchozím roce. Vedle migrace ze sociálních důvodů, jakými jsou například sloučení rodiny či manželství migranta se slovenskými občany, je dnes nejvýraznějším komponentem legální migrace právě migrace za prací. Podíl cizinců na celkové populaci Slovenska představuje 1,72 %. Pokud by se všichni cizinci v SR soustředili na jednom místě, vytvořili by město velké jako Prešov. Ze zemí Evropské unie má Slovensko šestý nejnižší podíl cizinců. Nižší podíl cizinců na celkovém počtu obyvatelstva má Bulharsko (0,91 %), Chorvatsko (0,87 %), Litva (0,77 %), Rumunsko (0,45 %) a Polsko (0,28 %). Ze sousedních zemí má vyšší podíl migrantů Česko (4,34 %) a Rakousko (13,19 %).

Občané zemí EU tvoří více než polovinu všech cizinců na Slovensku. Tradičně nejpočetnější kategorií cizinců v SR představují občané sousedních zemí, které ke Slovensku často vážou hlouběji pracovní, rodinné a jiné sociální vazby. Občané České republiky, Maďarska, Rakouska, Polska a Ukrajiny tvoří 42 % všech cizinců. Nejvíce cizinců pochází z České republiky, je jejich 11,1 %, občané Maďarska tvoří 8,4 % podíl ze všech cizinců, a občané Polska tvoří 6 %. Občané Německa tvoří 4,7 % z celkového počtu cizinců a občané Rakouska tvoří 2,5 % podíl. Více cizinců pochází z jihoevropských a východoevropských zemí, jako je Rumunsko, Bulharsko, Rusko, Srbsko. Podíl občanů těchto zemí na celkovém počtu cizinců žijících v SR je 20 %. Významnější nárůst počtu migrantů nastal v případě migrantů z Rumunska, kteří tvoří 7,4 % podíl na celkovém počtu cizinců.

Občané z těchto zemí zformovali na Slovensku v minulosti své komunity a jejich počet se zvyšuje příchodem dalších přistěhovalců, kteří přicházejí za studiem, prací nebo z rodinných důvodů. Migrant z asijských zemí – Vietnamu, Číny, Korejské republiky

¹⁷ OECD. *International Migration Outlook 2016*. Paris: OECD Publishing, 2016. http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2016-en

a Thajska, kteří byli v minulosti dynamicky se rozvíjející skupinou cizinců na Slovensku, tvoří spolu 7,4 % všech cizinců na Slovensku, jejich počet je 6 900.¹⁸

Cizinci pocházející ze zemí mimo EU pocházejí v největší míře z Ukrajiny, která sousedí se Slovenskem. Ukrajinci tvoří jednu desetinu z celkového počtu cizinců v SR. Po Ukrajině následují cizinci ze Srbska, Ruské federace, Vietnamu, Číny a Korejské republiky. Občané třetích zemí tvoří třetinu z celkového počtu cizinců na Slovensku, což představuje přibližně 0,5 % populace. Počet cizinců, kteří překročili hranice Slovenska nelegálně, se od vstupu země do EU snižuje. Zatímco v roce 2004 překročilo nelegálně hranice 10 946 migrantů, v roce 2016 to bylo pouze 2 170 migrantů, což znamená osminásobný pokles. Snížil se i počet žadatelů o azyl v SR. V roce 2004 požádalo o azyl v SR 11 395 lidí; za poslední léta se počet žádostí o azyl ustálil na několik stovek ročně. V roce 2016 požádalo o azyl 144 osob. O azyl nejčastěji žádali občané Ukrajiny, Afganistanu, Iráku, Sýrie a Pákistánu. Z celkového počtu 58 467 žádostí od roku 1993 byl udělen azyl 820 osobám a 684 osobám byla udělena doplňková ochrana jako další forma mezinárodní ochrany.¹⁹

I v Slovenské republice je pracovní migrace jedním z nejčastějších druhů migrace. Migrace za prací v SR se řídí potřebami trhu práce a tzv. principem preference Unie, tj. zachováním podmínky obsazování volných pracovních míst evidovaným uchazečům o zaměstnání, příp. zájemcům o zaměstnání z řad občanů SR a zemí EU a Švýcarské konfederace a až následně státními příslušníky třetích zemí. Legální imigrace ze třetích zemí není regulována stanovením kvót pro určité skupiny ekonomických migrantů ze třetích zemí, ani stanovením seznamů profesí nebo preferováním občanů z jistých konkrétních třetích zemí.²⁰

Hlavním dokumentem SR rozebírajícím pracovní migraci je *Migrační politika SR* s výhledem do roku 2020, který byl schválen 31. 8. 2011 usnesením vlády SR č. 574. Dokument poukazuje na to, že slovenský trh práce je závislý od přílivu lidského kapitálu ze zahraničí, a to z důvodu nepříznivého demografického vývoje. Proto musí být ekonomická migrace v příštích letech založena na aktivním a flexibilním řízení přijímání cizinců, které musí rázně odpovědět na výzvy globální soutěže o talenty. Tento dokument dále poukazuje na potřebu aktivně podporovat přijímání ekonomických migrantů a jejich zaměstnávání v souladu s potřebami národního hospodářství a trhu práce, jakož i na zavádění různých opatření zaměřených na provádění pravidelných analýz potřeb národního hospodářství.²¹

18 IOM. *Migrácia na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2017-3-21]. Dostupné z: <http://iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku>

19 IOM. *Migrácia na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2017-3-21]. Dostupné z: <http://iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku>

20 ULRICHOVÁ, N. *Politika pracovnej migrácie v SR* [online]. 2013 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://www.emn.sk/phocadownload/emn_seminar_on_migration_2013/emn_2013_prezentacia_Natalia_Ulrichova_Politika_pracovnej_migracie_v_SR.pdf

21 FRKÁŇOVÁ, A. *Stanovovanie nedostatku pracovných síl a potrieb pracovnej migrácie z tretích krajín v Slovenskej republike*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/24b_slovak_determining_labour_shortages_sk.pdf

V roce 2016 bylo na Slovensku 35 090 pracujících cizinců, což znamená, že na 71 domácích zaměstnanců tak připadá jeden pracující cizinec (v r. 2013 byl jeden pracující cizinec na 130 domácích zaměstnanců). Počet pracujících cizinců v SR vzrostl od roku 2004, kdy v SR pracovalo 3 351 osob více než desetinásobně. V r. 2016 byli v SR zaměstnaní cizinci z více, než 120 států světa, zejména z Rumunska (7 394), Srbska (5 140), Česka (4 134), Maďarska (3 696) a Polska (3 204). Mezi pracujícími migranty výrazně převyšují muži, kteří tvoří téměř 75 % všech zaměstnaných cizinců.²²

5 Pozitiva a negativa migrace

Názory na klady a zápory migrace se různí. Na zisky a ztráty z pohledu zemí má zásadní vliv podoba, resp. charakter samotné migrace. Problémovou se může stát dlouhodobá jednosměrná migrace, obzvláště z chudších zemí, kde jsou vzdělání a další základní služby hrazeny z veřejných prostředků. V tiskové zprávě Evropské komise s názvem *Migrace jako hnací síla rozvoje* z března 2013 představila Evropská komise své postoje k přínosu migrace. Komisař pro rozvoj Andris Piebalgs zdůraznil, že „migraci je třeba chápat jako hnací sílu hospodářského, sociálního a environmentálního rozvoje podporujícího začlenění a jako takovou ji považovat za prioritu rozvojového programu po roce 2015“.²³ Rostoucí regionální a celosvětová mobilita přispívá ke **snížování chudoby a tvorbě inovací**. Odborníci se přiklánějí k faktu, že legální imigrace je celkově spíše přínosem pro imigrační zemi, která získává většinou mladou, aktivní, agilní a navíc mnohdy kvalifikovanou **pracovní sílu**. Předpokládá se, že v Evropě má mezi lety 2013 a 2020 klesnout počet obyvatel v produktivním věku (15 – 64 let) o 7,5 milionu, zatímco v celé zóně OECD se stejnou měrou zvýší. Při nulové čisté migraci by se do roku 2020 počet produktivní populace ve 28 zemích EU ještě snížil, a to až o 11,7 milionu.²⁴ Pracující imigranti se mnohdy úspěšně zařadí do společnosti a zaplní mezery na trhu práce, jelikož jde obvykle o práce málo atraktivní, špatně placené, o něž není v majoritní společnosti zájem, o podnikání i v nových a „kulturně nových“ oblastech či službách, nebo jde naopak o vysoce kvalifikované pracovníky, kteří se obvykle uplatní všude. Nespornou výhodou imigrantů je mimo jiné přínos **nových přístupů i myšlení**, které obohacují zaběhlé postupy.²⁵ Časopis *The Economist* v analýze na téma migrace uvedl: „Morální odůvodnění migrace je nevyvratitelné: výrazně snižuje lidské neštěstí. **Kulturní přínosy** migrace jsou obvykle také zjevné. Ale **ekonomické přínosy** migrace je třeba silněji obhájit. Během posledních desetiletí volnější pohyb kapitálu a zboží přinesl obrovské zvýšení lidského blahobytu. Podobné benefity lze očekávat i od svobodnějšího pohybu lidí. Politici

22 IOM. *Migrácia na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku>

23 EUROPEAN COMMISSION. *Making migration a driver for development* [online]. 2013 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-450_en.htm

24 EURÓPSKA KOMISIA, OECD. *Pracovní mobilita je klíčová pro řešení demografických problémů a nedostatku pracovních sil v EU* [online]. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1016_cs.htm

25 DRBOHLAV, D. *Ekonomické dopady migrace* [online]. 2008 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.ukrajinci.cz/cs/publikace-clanky/detail/ekonomicke-dopady-migrace/>

v bohatých zemích by tyto přínosy měli veřejnosti jasně vysvětlit. Měly by přesvědčit voliče, že větší počet pracovních sil pohánějících ekonomický růst bude přínosem pro domácí i migranty a že migranti nebudou jen zaplňovat pracovní místa, budou i podnikat a vytvářet novou práci a bohatství. V dlouhodobém horizontu budou migranti nezbytní pro nahrazení klesajících počtů domácích pracovníků.²⁶

Hlavní ekonomický přínos z emigrace v migračních zemích často představují **remittance**, v zahraničí vydělané finanční prostředky, posílané domů zejména příbuzným a známým především ve formě financí nebo nakoupeného zboží. Dalším pozitivním dopadem intenzivní emigrace je snížení nezaměstnanosti vlastní populace. Remittance vzrostly exponenciálně, ze 132 miliardy USD v roce 2000 na 440 miliard USD v roce 2010 a 583 miliard v roce 2015 a to i navzdory mírnému poklesu způsobeného ekonomickou krizí. Do roku 2017 má odhadovaný objem remitencí vzrůst na 636 miliard USD. Odhaduje se, že skutečný objem remitencí včetně nezdokumentovaných formálních a neformálních remitenčních toků je výrazně vyšší. V roce 2014 se mezi země s nejvyšším objemem přijatých zdokumentovaných remitencí zařadila Indie, Čína, Filipíny, Mexiko a Nigérie. Bohaté země jsou hlavním zdrojem remitencí. USA patří první příčka s 53,5 miliardami USD v zdokumentovaných remitenčních tocích za rok 2013, následuje Ruská federace, Saúdská Arábie, Švýcarsko a Německo.²⁷

Remittance mají ještě jednu výhodu, a to, že jsou přímou pomocí pro konkrétní lidi a rodiny, které pomoc potřebují. Kromě toho jsou spolehlivější než jiné externí financování, protože podle studií přistěhovalci v případě politické či ekonomické krize peníze posílat nepřestávají, ba naopak často tehdy podporují své příbuzné a komunitu. Výsledky analytické studie, založené na makroekonomické komparaci dat ze 71 rozvojových zemí, ukázaly, že mezinárodní migrace a remittance významně snižují úroveň chudoby v rozvojových zemích. Desetiprocentní nárůst míry mezinárodních migrantů v populaci zdrojové země vede ke snížení míry populace žijící s příjmem menším než jeden dolar na den v průměru o 2,1 procenta. Podobně nárůst množství oficiálních remitencí v přepočtu na jednoho obyvatele o deset procent vede ke snížení míry obyvatel žijících v chudobě v průměru o 3,5 procenta.

Světová banka označuje remittance za významný a stabilní zdroj prostředků pro rozvoj a to na základě dat, která dokazují, že tyto zdroje pomáhají snížit chudobu konkrétních jedinců a rodin. Remittance mohou rovněž pomáhat zvyšovat úroveň vzdělání. Např. v Mexiku navštěvovaly děti z rodin přijímající remittance o 0,7 až 1,6 roku déle školu oproti dětem bez příbuzných v zahraničí.²⁸

Ještě větší přínos pro země původu mohou znamenat tzv. sociální remittance, kam patří zejména zkušenosti, dovednosti nebo hodnoty, které migranti přinášejí s sebou zpět

26 ANDRÁŠOVÁ, S. *Načo je nám dobrá migrácia* [online]. 2008 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/migracia/Andrasova-Migracia.pdf>

27 IOM. *Migrácia vo svete*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete>

28 BRÁZOVÁ, V. K. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011. s. 54–56.

do své země po návratu ze zahraničí. Význam těchto převodů se projeví zejména v případě krátkodobé migrace, která je oproti tradiční trvalé migraci na vzestupu. Důležitý je také kulturní přínos migrantů pro přijímající zemi. Pravdou je, že domácí obyvatelé na příchod migrantů reagují prostřednictvím složitého mechanismu přijímání a odmítání jejich „jinakosti“. Tyto přístupy mohou mít formu vyloučení (ignorance, intolerance, diskriminace), asimilace, integrace, resp. pluralismu (akceptace kulturních rozdílů, vzájemné prolínání kultur a kulturních prvků). Majoritní společnost se přirozeně obává ohrožení své identity importovanou kulturou, má strach z krize vlastní kultury pod vlivem vnějších faktorů. Podobná odezva na imigraci se manifestuje i v slovenské společnosti. Přítomnost migrantů na Slovensku umožňuje občanům poznávat nové kultury, což je však nejen zdrojem pozitivních impulzů, ale i eventuálních konfliktů mezi jednotlivými kulturami.²⁹

Na druhé straně při migraci existují i negativa, a to zejména pro země původu. Nejčastěji se hovoří o odlivu mozků – odchodu vzdělaných a kvalifikovaných obyvatel pocházejících často z chudých zemí. Rizikem pro přijímající země jsou skupiny nevzdělaných, sociálně a ekonomicky marginalizovaných cizinců, kteří mají práci pouze příležitostně, nebo ji nemají vůbec, a žijí ze sociálních dávek. Nevýhodou intenzivní imigrace může být nebezpečí nadměrného upřednostňování levné pracovní síly.

Problém představuje i nelegální pracovní imigrace, která způsobuje ztráty státu na daních a pojištění, ale zejména je zde problém podkopávání právního systému, na němž je demokratické zřízení založeno. Objektivně ekonomicky ztrácí nelegální imigrací i samotný imigrant, který zažívá diskriminaci – dostává například velmi nízkou mzdu, přestože relativně naopak získává, protože si často vydělá několikanásobně víc než ve zdrojové zemi.³⁰ Za pozornost také stojí nově vzniklý pojem, tzv. **neetická pracovní migrace**. Zejména v případě neregulérní migrace jsou cizinci z titulu svého postavení často vykořisťováni. Rovněž tak v případě migrace regulérní se lze setkat s případy obcházení norem ze strany zaměstnavatelů a s nerovným postavením zaměstnaných cizinců, obzvláště u méně kvalifikovaných profesí: migrující pracovníci často dostávají velmi nízkou mzdu, za niž se domácí pracovní síle nevyplatí pracovat. Stejně tak pracovní právní předpisy bývají v jejich případě ze strany zaměstnavatelů neřídka porušovány.³¹

6 Svoboda a bezpečnost evropských občanů

Migranti si s sebou přinášejí do nových domovů i své zvyky, tradice, náboženství i morálku, které jsou v mnoha případech zdrojem konfliktů v přijímající zemi. V mnoha zemích se často šíří i extremistické názory, vyjadřující nenávist vůči migrantům. Proto je nutné v přijímajících zemích zajistit bezpečnost jak pro původní obyvatele, tak i pro příchozí.

29 DIVINSKÝ, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. s. 118.

30 DRBOHLAV, D. *Ekonomické dopady migrace*[online]. 2008 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.ukrajinci.cz/cs/publikace-clanky/detail/ekonomicke-dopady-migrace/>

31 BRÁZOVÁ, V. K. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011. s. 122.

V roce 2010 Evropská komise zveřejnila Sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů nazvané *Vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti pro evropské občany*, jako akčního plánu provádění Stockholmského programu, který je spolu se strategií Evropa 2020 hlavním prvkem reakce EU na globální dlouhodobé výzvy a příspěvkem k posílení a rozvoji evropského modelu sociálně tržního hospodářství do 21. století. V Stockholmském programu, který přijala Evropská rada v prosinci 2009, jsou stanoveny priority pro vytvoření evropského prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v průběhu následujících pěti let. Ve sdělení jsou přiblíženy jednotlivé priority, které musí být naplněny pro vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti pro všechny evropské občany.

6.1 Zajištění ochrany základních práv

Ochrana práv, která jsou zakotvena v Listině základních práv, a která mají být jistým druhem kompasu pro všechny právní předpisy a politiky EU, musí být plně účinná a práva uvedená v listině musí být hmatatelná a účinná. V případě porušení charty bude uplatňována politika nulové tolerance. EU musí zajistit soustavné uplatňování základního práva na ochranu údajů. Je nezbytné využít všechny politické nástroje, které má EU k vyvinutí silné reakce na násilí páchané na ženách a dětech, na ochranu práv dětí a boj proti všem formám diskriminace, rasismu, xenofobie a homofobie.

6.2 Posílení úlohy evropských občanů

Koncept evropského občanství zakotvený ve smlouvách se musí dále rozvíjet, občané musí mít možnost těžit ze svých práv plynoucích z evropské integrace. Velmi důležité je usnadnit mobilitu občanů v rámci evropského projektu. Volný pohyb je základním právem občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Je třeba ho důsledně prosazovat. Občané musí být chráněni, ať se nacházejí kdekoli na světě. Každý občan EU zdržující se v zemi, kde nemá jeho členský stát zastoupení, by měl mít právo na konzulární pomoc od velvyslanectví nebo konzulátu každého jiného členského státu za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto jiného členského státu.

6.3 Posílení důvěry v evropský soudní prostor

Základním kamenem evropského soudního prostoru a řádného fungování jednotného trhu je zásada vzájemného uznávání rozsudků, která může fungovat pouze na základě vzájemné důvěry mezi soudci, osobami vykonávajícími právní profese, podnikateli a občany. Pro dosažení vzájemné důvěry je třeba vytvořit alespoň minimální normy a posílit porozumění odlišných právních tradic a metod. Jednotlivci musí mít možnost dovolávat se svých práv, ať se nacházejí kdekoli v EU. Dobře fungující evropský soudní prostor je

přínosný pro všechny politiky Unie, podporuje jejich rozvoj a úspěšnou implementaci. Měl by sloužit především občanům a podnikům, a to tak, aby podpořil hospodářskou aktivitu jednotného trhu a zajistil vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Právo EU může usnadnit mobilitu občanům, což pro mezinárodní páry pomůže zredukovat zbytečné problémy vznikající při rozvodech nebo odluce. Strategie pro trestněprávní oblast, která plně respektuje zásadu subsidiarity a soudržnosti, by měla vést politiku EU na cestě k harmonizaci hmotného a procesního trestního práva. Administrativa v justiční oblasti nesmí být narušena neodůvodnitelnými rozdíly mezi soudními systémy členských států: zločinci by neměli mít možnost vyhýbat se trestnímu stíhání a vazbě překročením hranic a využíváním rozdílů mezi právními systémy jednotlivých států. Je třeba vytvořit pevný evropský procesní základ.³²

7 Zajištění bezpečnosti v Evropě

Jak v literatuře, tak v politické diskusi se lze setkat s propojováním migrační a bezpečnostní problematiky. Souvislost mezi mezinárodní migrací a bezpečností (tzv. „*migration-security nexus*“) přitom nabývá tří základních podob:

1. Mezinárodní migrace je chápána jako důsledek (jiných) bezpečnostních hrozeb, jakými jsou etnické konflikty, války či porušování lidských práv.
2. Mezinárodní migrace je sama chápána jako bezpečnostní hrozba pro přijímající státy, zejména v její intenzivní a nekontrolované podobě.
3. Mezinárodní migrace je chápána jako příčina (dalších) bezpečnostních hrozeb, jakými jsou xenofobie či rasismus.³³

Spolupráce členských států EU v otázkách souvisejících s bezpečností se opírá o strategii vnitřní bezpečnosti EU. Tvoří ji 41 opatření zaměřených na nejzávažnější bezpečnostní hrozby, kterým EU čelí. Mezi tato opatření patří společný program zaměřený na rozložení zločineckých a teroristických sítí, pro ochranu občanů, podniků a společnosti proti kyberkriminalitě, na posílení řízení společných vnějších hranic a pro zlepšení připravenosti EU na krize a jejich řešení.³⁴

V současnosti Evropa čelí rostoucí přeshraniční trestné činnosti, proto je nezbytné přijímat opatření k zajištění bezpečnosti všech občanů. Lisabonská smlouva poskytuje EU lepší nástroje pro boj proti terorismu a organizované trestné činnosti. Je nutná implementace strategie vnitřní bezpečnosti opírající se o plné respektování základních práv a solidaritu mezi členskými státy. Strategie zahrnuje koordinovanou koncepci politické spolupráce, správy hranic, spolupráce v trestních věcech a civilní ochrany. Zároveň je nutné řešit všechny

32 EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens*. Brusel: European Commission, 2010. COM/2010/0171.

33 BRÁZOVÁ, V. K. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011. s. 115.

34 EURÓPSKA KOMISIA. *Hranice a bezpečnosť*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2013. s. 7.

bezpečnostní hrozby od terorismu a organizované trestné činnosti až k bezpečnostním otázkám spojeným s přírodními katastrofami a katastrofami způsobenými činností člověka. Zavedení strategické agendy pro výměnu informací vyžaduje přehled stávajících systémů sběru, zpracování a sdílení dat spolu s důkladným posouzením jejich užitečnosti, účinnosti, efektivity, přiměřenosti a jejich souladu s právem na soukromí. Měl by se také vytvořit základ pro harmonický rozvoj všech existujících a budoucích informačních systémů.³⁵ Zločinecké sítě nejenže operují v mezinárodním prostředí, ale zároveň jsou často zapojeny současně do různých druhů trestné činnosti. Tyto sítě mohou například legalizovat zisky z jednoho druhu trestné činnosti s cílem financovat další činnosti. Pronásledování a stíhání těchto pachatelů zůstává odpovědností členských států EU. Úkolem EU je pomoci svým členům účinněji bojovat proti organizované trestné činnosti, a to posilováním přeshraniční spolupráce orgánů činných v trestním řízení a harmonizací vnitrostátních trestněprávních postupů.

Hrozba terorismu nezná hranice. V rámci evropského prostoru volného pohybu musí členské státy EU jednat harmonizovaným způsobem, aby mohli chránit demokratické hodnoty vlastních společenství a práva a svobody svých občanů. Tato myšlenka je vyjádřena ve strategii EU pro boj proti terorismu, která si klade čtyři cíle:

- předcházení radikalizaci teroristů a náboru nových členů,
- ochrana občanů a kritické infrastruktury,
- stíhání teroristů a jejich postavení před soud,
- schopnost reagovat na teroristické útoky, a minimalizovat tak jejich následky.³⁶

Mezi priority patří potřeba vyhodnotit opatření přijatá pro boj proti terorismu v posledních letech a posoudit, jak je možné je vylepšit. Nový meziinstitucionální rámec nabízí EU bezprecedentní příležitost zlepšit propojení jejích různých nástrojů pro boj proti terorismu. Obchodování s lidmi, dětskou pornografií, počítačovou kriminalitou, finanční trestnou činností, padělání platebních prostředků a obchod s drogami lze řešit komplexním způsobem. První konkrétní operativní reakcí bude spojení kapacit členských států v oblasti prosazování práva při zvláštních druzích drogových látek a cest. EU bude prosazovat integrovanou koncepci kontroly přístupu na území členských států v rozšířeném schengenském prostoru, aby se více usnadnila mobilita a zajistila vysoká úroveň vnitřní bezpečnosti.

Otázka uvolnění vízového režimu se bude řešit zejména v souvislosti se sousedními zeměmi s cílem usnadnit vzájemné kontakty lidí za jasně definovaných podmínek. Ochrana občanů před riziky, které představuje mezinárodní obchod s padělaným, zakázaným a nebezpečným zbožím rovněž vyžaduje koordinovaný přístup opírající se o silné postavení celních orgánů. Je třeba efektivně a strukturovaným způsobem zajistit ochranu před škodlivým a nebezpečným zbožím, a to prostřednictvím řízení rizik založeného na kontrolách zboží, dodavatelského řetězce a každého druhu toku zboží. Úsilí chránit lidi

³⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens.* Brusel: European Commission, 2010. COM/2010/0171.

³⁶ EURÓPSKA KOMISIA. *Hranice a bezpečnosť.* Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2013. s. 8.

bude zahrnovat úlohu EU při předcházení krizí a katastrof. Bezprostřední prioritou bude následně hodnocení a přijetí nezbytných opatření na úrovni EU v oblasti krizového řízení. Posílí mechanismus EU v oblasti civilní ochrany, aby se zlepšila dostupnost, interoperabilita a koordinace pomoci členských států. Je třeba také zlepšit prevenci.

7.1 Hlavním prvkem reakce by měla být solidarita a odpovědnost

Rozhodná ochrana základních práv migrantů zohledňující hodnoty lidské důstojnosti a solidarity umožní, aby mohli plně přispívat k budování evropského hospodářství a společnosti. Přistěhovalci musí hrát v řešení demografických problémů a v zajištění výrazné a dlouhodobé hospodářské výkonnosti EU významnou roli. Během příštích let bude velká pozornost věnována konsolidaci společné přistěhovecké a azylové politiky. Současná hospodářská krize by neměla bránit v rozhodném úsilí dosáhnout tohoto cíle, naopak význam rozvíjení těchto politik v rámci dlouhodobé vize dodržování základních práv a lidské důstojnosti je nyní větší než kdykoli předtím, stejně jako posílení solidarity. EU vypracuje jedinou společnou migrační politiku, která bude sestávat z nových a flexibilních rámců přijímání legálních migrantů, což umožní přizpůsobit se rostoucí mobilitě a potřebám pracovních trhů jednotlivých států. Je třeba dosáhnout jednotnou úroveň práv a povinností pro legální přistěhovalce. Tato práva, obsažená v plném rozsahu v přistěhoveckém kodexu, a společná pravidla pro efektivní realizaci slučování rodin jsou nezbytné k tomu, aby se maximalizovaly pozitivní účinky legálního přistěhovalství ve prospěch všech zúčastněných stran a posílila konkurenceschopnost Unie. Bude pokračovat úsilí o integraci migrantů, ochranu jejich práv a současně zdůraznění jejich vlastní povinnosti integrovat se do společnosti, v níž žijí. V této oblasti je stejně důležitá i prevence a snížení nelegálního přistěhovalství.

7.2 Příspěvek ke globální Evropě

Načrtnuté politické cíle nelze dosáhnout bez účinného zapojení partnerů ze třetích zemí a mezinárodních organizací. Vnitřní a vnější politické nástroje v oblasti svobody, bezpečnosti a práva jsou navzájem úzce spojeny. Kontinuita a soudržnost mezi vnitřními a vnějšími politikami jsou pro dosažení výsledků nezbytné stejně jako koherence a komplementarita mezi opatřeními EU a opatřeními členských států.³⁷ Globální společnost není dána ani tak existencí ekonomických spojitostí mezi jednotlivými zeměmi, ale spíše prolínáním a novou povahou systému vzájemných vztahů. Finanční trhy se v době globalizace rozrostly do takové míry, že je možné přesouvat kapitál v reálném čase z různých částí světa. Rozvoj informačních technologií a finančně-ekonomických vztahů se posílil a způsobil extrémně rychlou dynamiku současné ekonomiky. Spolu s nárůstem globální ekonomiky dochází také k nárůstu sociálních nerovností mezi členy jednotlivých

³⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens.* Brusel: European Commission, 2010. COM/2010/0171.

společností, jakož i mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Proto je potřeba společné bohatství využívat a přerozdělovat mezi bohaté i málo rozvinuté země, protože pouze tak je možný globální rozvoj. Globalizace nemá prohlubovat nerovnosti mezi zeměmi, ale naopak odstraňovat je, a to především v oblasti ekonomiky a sociálního života. Zde se otevírá prostor pro vzájemnou solidaritu mezi zeměmi, která přináší užitek tak bohatým, jak málo rozvinutým zemím.

7.3 Cesta od politických priorit k přijetí opatření a dosažení výsledků

Pokrok v oblasti svobody, bezpečnosti a práva vyžaduje úspěšnou implementaci těchto politických priorit. Směrodatná bude Listina základních práv a metodika práce Komise bude spočívat v těchto pěti zásadách: dosažení lepší integrace s ostatními politikami Unie, zlepšení kvality evropské legislativy, lepší provádění na vnitrostátní úrovni, zlepšení používaných hodnotících nástrojů a pokrytí našich politických priorit odpovídajícími finančními zdroji ve víceletém finančním rámci. Významným příspěvkem, který se bude aktivně podporovat, může být společná evropská kultura v této oblasti ve formě vzdělávání a výměnných programů.³⁸

Závěr

Fenomén migrace je důsledkem globalizace a odvěké touhy člověka mít se lépe. Současný svět vytváří podmínky pro růst a zvyšování kvality života, což na jedné straně má blahodárný účinek na obyvatele světa, ale zároveň na druhé straně směřuje k vytváření ekonomických a sociálních rozdílů a prohlubování propasti mezi lidmi a národy. Migrace obyvatel je v podstatě spíše politicky problém a ve své podstatě i globalizovaná společnost se s důsledkem politických rozhodnutí musí vypořádat sama. Je na současné době, jak naloží s tímto poznáním, protože migrace může být pozitivním a obohacujícím fenoménem ve společnosti. Je třeba se na tento fakt připravit a počítat s mnoha změnami migračních důvodů směrů a procesů. Na pokraji druhé studené války se svět potřebuje vypořádat s tímto fenoménem po novém. Nejdůležitějším faktorem, který je potřebný pro chápání a řešení migrace je fakt solidarity a vzájemné pomoci a zmenšování rozdílů respektováním lidských práv a svobod. Migranti jsou pro mnohé země novou nadějí a kulturně vyspělý a právní svět se stává nadějí pro migranty.

38 EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens.* Brusel: European Commission, 2010. COM/2010/0171.

Seznam bibliografických odkazů

- ANDRÁŠOVÁ, S. *Načo je nám dobrá migrácia* [online]. 2008 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/migracia/Andrasova-Migracia.pdf>
- BRÁZOVÁ, V. K. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011.
- DIVINSKÝ, B. *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008)*. Bratislava: IOM, 2009.
- DIVINSKÝ, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005.
- DRBOHLAV, D. *Ekonomické dopady migrace* [online]. 2008 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.ukrajinci.cz/cs/publikace-clanky/detail/ekonomicke-dopady-migrace/>
- EUROPEAN COMMISSION. *Asylum and Migration Glossary* [online]. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary/index_a_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens*. COM/2010/0171. Brusel: European Commission, 2010.
- EUROPEAN COMMISSION. *Making migration a driver for development* [online]. 2013 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-450_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION. *Migration and migrant population statistics*. [online]. 2014 [cit. 2016-10-17]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
- EUROPEAN COMMUNITIES. *Push and pull factors of international migration – A comparative report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000.
- EURÓPSKA KOMISIA, OECD. *Pracovní mobilita je kľúčová pro řešení demografických problémů a nedostatku pracovních sil v EU* [online]. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1016_cs.htm
- EURÓPSKA KOMISIA. *Hranice a bezpečnosť*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2013.
- FILADELFIOVÁ, J. et al. *Migranti na slovenskom trhu práce. Problémy a perspektívy*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011.
- FRKÁŇOVÁ, A. *Stanovovanie nedostatku pracovních síl a potrieb pracovnej migrácie z tretích krajín v Slovenskej republike*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/24b_slovak_determining_labour_shortages_sk.pdf
- IOM. *Migrácia na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2017-3-21]. Dostupné z: <http://iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku>
- IOM. *Migrácia vo svete*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete>
- MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA PRE MIGRÁCIU. *Aj my sme tu doma*. Bratislava: IOM, 2013.
- OECD. *International Migration Outlook 2016*. Paris: OECD Publishing, 2016. http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2016-en

ROLNÝ, I., LACINA, L. *Globalizace – Etika – Ekonomika*. Boskovice: Nakladatelství František Šále – Albert, 2001.

SLANÝ, A. et al. *Ekonomické prostředí a konkurenceschopnost*. Brno: CVKS, 2009.

STRIELKOWSKI, W., HLUŠTÍKOVÁ, K., MALYNOVSKA, O., HORVÁTHOVÁ, Z. Ukrainian migration in the EU: A comparative analysis of migration and remittance behaviour. *Geografie*, 2015, 120, No. 3, pp. 372–396.

ŠTEFANČÍK, R. Ekonomické a sociálne príčiny medzinárodnej migrácie v teoretickej reflexii. In: *Slovenská politologická revue*. č. 4, roč. X., 2010. s. 51–72. ISSN 1335-9096.

ULRICHOVÁ, N. *Politika pracovnej migrácie v SR* [online]. 2013 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://www.emn.sk/phocadownload/emn_seminar_on_migration_2013/emn_2013_prezentacia_Natalia_Ulrichova_Politika_pracovnej_migracie_v_SR.pdf

UNHCR. *Dohovor o právnom postavení utečencov* [online]. 2014 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/>

Recenzenti:

prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD., Akadémia PZ v Bratislavě, SR,
e-mail: jozef.stieranka@minv.sk

doc. JUDr. Sergej Romža, PhD., Univerzita P. J. Šafárika v Košicích, SR,
e-mail: sergej.romza@upjs.sk